

דברי הימים של משה רבינו הרמב"ם ז"ל

מעת אשר נולד לו בנו רבינו אברהם ז"ל וקצת מחולדות רבינו אברהם בכל הנוגע לחולדות הספר הזה בפרט.

א.

בחדש השלישי הוא החדש אשר נתנה צו תורה לישראל שנת אלף תל"ז לשטרות (שנת ד' אלפים תתקמ"ו ליצירה לחשבון זכר"ד) בשנת כ"א לחיי רבינו משה בן מיימון נולד לו בן צעון ממרים. נביא גדול היה משה רבינו זה כי קרא שמו אברהם ועל כן צעוד בנו היה נער קטן (כי בן י"ט שנה היה צמות משה עבד יי') כתב לתלמידו הגדול, רבינו יוסף בן יהודה כדברים האלה ושזה בני אברהם השם ית' נתן לו חן וברכה מברכת מי שנקרא על שמו ומי שהאמין בשמו והאמין באמונתו הוא יאמץ ויהמיר ויאריך חייו ושנותיו כי הוא עניו ושפל שבאנשים מצורף אל טוב מדותיו והוא בעל שכל דק וטבע נאה ויהיה לו בעיה שם בגדולים בלא ספק ואשאל מה"שי שישגיח עליו וישלים עליו חסדיו עכ"ל (אגרות הרמבם דפוס זרין ארשנו ז' ט"ו ע"ב) משה אמת ונבואתו אמת רק תפלתו עשתה מחנה ולא האריך ימים כי אם אחד וחמשים שנה ומחנה.

(הערה). שנת הולדת רבינו אברהם ושנת פטירתו נתבררה לי בלא ספק ע"י פירוש הרמב"ם למסכת ר"ה כ"י זפרים בלוצר הגדול וסימנו סופלמנט 59 הביא אותו עם שאר ספרים יקרים כ"י החכם הגדול ר' שלמה מונק ממגרים זכיותו שמה בשנת ת"ר בדבר עלילות דם מדמשק וכולם בלוצר הזה בלוי.

פירוש ר"ה הזה צעמנו ראה גם הגאון בעל שם הגדולים והעתיק את הדברים אשר היו כמובנים גם בספרו אך השמיט שם דבר אחד עקרי אשר יתבאר לפנינו וראוי לדעת כי בדברים האלה אי אפשר לסמוך על שום ספר מספרי כותבי דברי הימים לישראל כי כרוזם בן חטאו להעתיק בספר מספר באין בקור ובאין ספרי לתב יד טובים זה לשון סדר הדורות (דפוס קרלסרוה כ"ד ע"א) כתב שלשלת הקבלה ונמצא בסוף ר"ה להרמב"ם חתימת יד רבינו דוד בן

בנו האומר הרמז"ם זקני נולד י"ד ניסן אלף תמ"ו לשטרות (לפ"ז נולד ד' אלפים תתצ"ד) צעיר קורדבא ונפטר אלף תקי"ו לשטרות (כמנא חי' ע' שנים) ואצא מרי בנו נולד אלף תקס"ו לשטרות (ט"ם וז"ל תנ"ו ונפטר תקס"ו כן הגהתי בש"ק שלי כמדומה שכ"ה צמ"ע) ואני דוד בן בנו נולדתי לאבי במזרים אלף תקל"ד לשטרות עכ"ל סדר הדורות, והנה הדברים האלה לקח שלשלת קבלה ממאור עינים פרק כ"ה ושם נמצא באמת כהגהת הגאון צעל סדר הדורות אבל נוסחא מוטעת נזדמנה לבעל מאור עינים וגם הגאון צעל סדר הדורות טעה תמיד בחשבון שטרות בשנה אחת ואלף תמ"ו לשטרות אשר זה נולד הרמז"ם היתה ד' אלפים תתצ"ה לחשבון צהר"ד ולא תתצ"ד כי תתצ"ד הוא לחשבון וי"ד אשר הוא חשבון חכמי התלמוד אמנם לחשבוננו שהוא חשבון צהר"ד היתה שנת תתצ"ה ואעתיק מנוסח פרים וז"ל וזה העתק מכתובת אדונינו הנגיד רבינו דוד בן רבינו משה ז"ל רבינו משה נולד לאביו רבינו מיימון ז"ל בחדש ניסן יום ארבעה עשר שנה אחמ"ו לשטרות והיא ליצירה ד' אלפים ותתצ"ג (חשבון היצירה היא הוספת המעתיק וגם הוא טעה בחשבון שטרות) ונולד בקורטבא ונפטר מן העולם הזה וזכה לחיי העולם הבא בשנת אתק"ו לשטרות בליל שני יום עשרים לחדש טבת (שנה הזאת היא שנת ד' אלפים ותתקס"ה ליצירה וע"כ נתנו סימן שנתה שנת נקי (סימן ס"ה) נהיה (מספר שני חייו) שנת א"ד (שנת ה' למאה י"ג לחשבון הנוצרים) היתה שנה ששית למחזור קטן רס"ג וסימן שנתו זח"ג מעוברת ור"ח טבת היה יום ד' בשבוע ועשרים בחדש היה יום ב' בשבוע) ואבי מארי בנו נולד לאביו בחדש סיון ונפטר בליל שני שהוא יום שמונה עשר לחדש כסליו והיא שנת שמטה (ג' מלות האחרונות השמיט בשם הגדולים) ימיו ושנותיו אחת וחמשים שנה ומחצה ואני דוד נולדתי במצרים בליל רביעי בשבת בשלש שעות מחלת הלילה לחדש טבת שנת אתקל"ד לשטרות עכ"ל כ"י פרים ואף כי זלי ספק יש בכאן השמטות מהמעתיק עם כל זאת השאיר לנו שני עדים כשרים ונאמנים כי לא מצאתי שנה שהיתה שנת השמטה ושליל שני בשנת היה י"ח בכסליו אך שנת אלף תקמ"ט לשטרות ד' אלפים תתקצ"ה ליצירה לחשבון צהר"ד (ומפני שימי חייו כ"א שנה ומחצה א"כ נולד בשנת אלף תנ"ז לשטרות ד' אלפים תתקמ"ו ליצירה בשנת כ"א וכולי) בשנת כ"א לחיי הרמז"ם וקרוז לודאי שנולד לו מאשה חדשה שלקה לו הרמז"ם ורשומי השנים האלה נכרים עוד בהעקת מ"ע.

ב.

אשרי משה אשר בנו אברהם ואשרי אברהם אשר אביו משה ואשרי העם שככה לו כי מאז אמר אלהים יהי מאורות זרקיע השמים להאיר על הארץ לא היו שני מאורות גדולים בארץ יחד כמוהם ורק אדמת מצרים היתה מדרך לרגלי אברהם ומשה בן בנו ולמשה ואברהם בנו וכאשר יאמרו המושלים משה ועד משה לא קם כמשה בן יאמרו מאברהם עד אברהם לא היה כאברהם לו הייתי אז אפר תחת כפות רגלי הנדיקים אלה כי אז נחמתי על עפר ואפר. רבינו משה צדאמו בנו פרי ישוב לו סמך את ידיו עליו וילמדוהו תורה וחכמה ומוסר ויאכל מרוחו עליו וכל אשר שאלו עיניו לא אצל ממנו וילמדוהו גם חכמת הרפואה וצעודו נער ידע כל התורה וכל החכמות כאביו ויהיו שניהם בארץ מצרים כהר היוצא מעדן ומשם יפרד והיה לשני ראשים להשקות על פני כל הארץ תורה וחכמה ויראת י"י והנה אעתיק ראשית שאלה אחת משאלות בלשון ערבי אשר עודם בכתובים וז"ל **שאלה מא תקול (מה תאמר) הדרת יקרת**

„יקרת נפירת הפארת כג"ק מרינו ורבינו משה אדונינו הרב הגדול בישראל המוצה"ק הפטיש
החזק נר המערבי דגל הרבנים אות העולם ופלאו שהנור בראו צעם מקוראו יחי שמו לעולם
„במאמר אלהי עולם כירח יכון עולם ויעטר כלל קהלת קדש בחייו ובאריכות ימיו ויחיה חמודו
„יחידו ידידו ויזכהו לתורתו ולחכמתו ולמעלתו ולגדולתו ויראהו בו כל מחמדו וחפצו ותאזתו עכ"ל"
אנחנו רואים מדברים אלו כי רבינו אברהם היה יחיד לאביו ולא היו לו בנים זולתו ואולי גם
לא בנות אמנם כבר אמרו המושלים הלביאה אם תוליד אך אחד כפיר נקרא.

ג.

בימי משה רבינו זה חמל י"י על עמו ויהיו בארצות הקדם מלכי חסד והמה מהמוד אל עבאסי
צעיר בגדה צבאל והשלטון סלדין במזרים וגם בני ישראל חשבו מחשבות לצל ידה מהם נדח
ולהרם העטרה אשר נפלה מישראל בסורא ופימדיתא צמות רב האי גאון וישימו להם לראש
גולה מזרע דוד (כקבלת חכמי ישראל לא יסור שבט מיהודה אלו ראשי גלויות שבצבל) ויושיבו
להם גם ישיבות לתורה ולתעודה וראשיהם ולכבודם ולמענם שולח ר' בנימין טודלא צבלה, ואעתיק
דבריו כי יקרים המה למענם ולמען משה רבינו זה ואברהם בנו ואלה המה הדברים אשר דבר
רבי בנימין בספרו המסעות „ויש בצגרת כמו אלף יהודים והם יושבים בשלוח ובהשקט ובכבוד
„גדול תחת יד המלך הגדול (המלך החסיד מהמוד אל עבאסי) וביניהם חכמים גדולים וראשי
„ישיבות מתעסקים בתורת משה ויש צעיר י' ישיבות וראש הישיבה הגדולה הרב ר' שמואל בן
„עלי ראש הישיבה גאון סגן הלויים ראש שניה (בכאן יש חסרון המעתיק והמנוח אשר מצרלין
מתרגם המסעות ללשון בריטני טעה כי עשה מר' שמואל ומסגן הלויים שני אנשים ואולי הוא
טעות גוי למפרייר מתרגם הכרפתי ושה רבינו שמואל היה לוי ידענו גם מהרמב"ם ומר' פתחיה)
ור' דניאל ראש הישיבה השלישית „ור' אליעזר החבר ראש הישיבה הרביעית ור' אליעזר בן נח
„ראש הסדר ראש הישיבה החמישית והוא מיוחס עד שמואל הנביא ע"ה והוא החזן כי הוא ואחיו
„יודעים לנגן הזמירות כמו שקיו המשוררים מנגנים בזמן שהיה צ"ה קיים ור' חסדיה פאר
„החברים ראש הישיבה הששית ור' חגי הנשיא ראש השביעית ור' עזרא ראש הישיבה השמינית
„ור' אברהם הנקרא אבו טהור ראש הישיבה ההשעית ור' זכאי בן צבתנאי צעל הסיוס ראש
„הישיבה העשירית וכולי ובראש כולם הוא ר' דניאל בן חסדאי הנקרא ראש הגולה ויש אדונינו
„ויש לו ספר היחוס עד דוד המלך וקוראים אותו סיידינא בן דוד וכולי עכ"ל ר' בנימין ור'
פתחיה צעל הסבובים אשר סבב את הארצות דרך אשכנז ורוסיא ויבא גם הוא לצבל ראה גם
הוא את כבוד ישראל ואת אנשים האלו אשר נקצו בשמות לצד ראש הגולה ר' דניאל אשר הלך
לעולמו שנה אחת טרם באו שמה „וז"ל וראש ישיבה בצגרת ר' שמואל הלוי בן עלי ראש ישיבה
„והוא שר ומלא חכמה בתורה שבכתב ותורה שבעל פה וכל חכמה מזרים ואין דבר נעלם ממנו
„ויודע שמות וכל התלמוד וכו' עכ"ל ועוד כתוב שם ושנה אחת קודם שנא הרב ר' פתחיה
„מת ר' דניאל ראש הגולה וכולי ורבי דניאל היה מבית דוד וכולי ואין שם הראוי להיות ראש
„גולה אלא אותן שני נשיאים מבית דוד" (המה שני בני אחים מזרע דוד המלך אשר ראה צניטה
והדברים מוצלבים בספר) „ומקנת השרים צוהרים בר' דוד ומקנת בר' שמואל ועדיין לא הושזו
והם

והם תלמידי חכמים ולר' דניאל לא היו בניס כי אם צנות ור' שמואל יש לו ספר יהוסם שלו
עד שמואל הרמתי בן אלקנה עכ"ל" הנה יש לנו שני עדים כשרים ונאמנים בני ישראל מצטנן
ומסיחים לפי תומם ולא ידע איש את אחיו ושניהם ראו ר' דניאל ממשפחת בית דוד ראש גולה
בבגדת ורבינו שמואל בן עלי הלוי ראש לראשי הישיבות ור' דניאל חכם אחד שהיה ראש ישיבה
שלישית ור' אברהם אבן עהור ראש ישיבה התשיעית ועוד ר' דוד אחד מזרע דוד המלך שעלה
בכבש להיות ראש גולה בימי ר' פתחיה ואלה קריאי מועד אנשי שם יהיו לנו מאורי אור להאיר
את הדרך לפנינו בקורות רבינו משה ור' אברהם בנו.

(הערה. ר' פתחיה מתנגד לר' בנימין שהוא כתב שרבינו שמואל הלוי היה לו ספר יהוסם עד
שמואל הרמתי ור' בנימין כתב שר' אליעזר בר זמח החזן היה מיוחס עד שמואל הלוי
והדבר רחוק שלשניהם היה ספר יהוסם כזה כי מדוע לא הזכירו שניהם דבר מפליא כזה, אך
מה שכתב ר' פתחיה כי שם אביו הנשיא ר' דניאל היה שמו שלמה ור' בנימין קורא אותו בן
חסדאי אינם סותרים זה את זה כי חסדאי היה שם משפחתו ושלמה היה שם אביו כי זה
דרך הקדמונים לכנות עצמם על שם ראש משפחתם כמו רבינו יוסף בן מיגאש שם אביו היה
רבינו מאיר ור' אברהם בן עזרא שם אביו היה מאיר ורבינו יתחק בן גיאות שם אביו היה
יהודה ורבינו יוסף בן שמעון תלמיד הרמב"ם שם אביו היה יהודה ושמעון שם משפחתו).

ד.

איש אחד צעיר לימים היה בימים האלו בגלות החל אשר היה בארצות המערב צעיר אפריקא
המערבית תחת ממשלת האכזר בן תמורת אשר אמר להכריח את ישראל מגוי ולא יזכר
שם ישראל עוד ושם האיש הזה רבי יוסף בן יהודה בן שמעון והרבה שמות היו לו כי
קראו אותו גם כן רבי יוסף אקנין או ר' יוסף המערבי או ר' יוסף אל ברלונני על שם משפחתו
או אבן אל חגג ובעודו צעיר לימים היה לבן כלב אריה ושכלו היה כמעין נוצע אין חכמה ואין
ענה ואין תבונה אשר לא היו להם רועה כלב הנער הזה ולא נשמר מהחרב אשר שלף השלטון
האכזר להכריח ראש כל איש אשר יקרא בתורת י"י וזה אשר כתוב בראש ספרו כתב ידו בלשון
ערבי באוזר הספרים באוקספורד וסימן הספר שם Hunt 518 ושם הספר לפי תרגום מלשון
ערב לעברי חבור ברפואת הנפשות החולים ולחזק הלבבות השלימים חבור רב יוסף בריה דרב
יהודה ברבי יוסף בריה דרב יעקב ז"ל (כי שמעון לא היה שם אביו אך הראשון במשפחתו
היה נקרא שמעון ועל כן נקרא לפעמים בן שמעון) ומדבר בהקדמת ספרו זה משענה חלקי ספרו
ואמר החלק השביעי יוכיח כי אלו המקרים רצוני הצרות והשמדות אשר נסונו בהם יהיו סבות
להוציאנו מחלינו ולרפאותינו ממכאובינו ולהצילנו מהם כי המה מוכיחים אותנו על רוע מעללינו
ויעוררנו מסכלותינו ונתרפא מחלינו למען נשוב לצריאותנו כאשר נשיב ללכת בדרך י"י ולשמור
מצותיו וחקותיו ומשפטיו ותורותיו אשר נזנו לשמדם וכולי ויהי כאשר באו ספרי הרמב"ם לארצות
המערב וירא ר' יוסף זה את עמוד האש ההולך לפני בני ישראל בארץ מצרים ולא יכול עוד
יוסף להתאפק ולהשאר בארץ מערב וילך לארץ מצרים ויעמוד בבית רבינו משה ויוסמוך משה
את ידיו עליו וילמדהו תורה וחכמה ורפואה וכל אשר ידע לא אצל ממנו ויהי לו לבן ובאמת
כאשר

כאשר נאמר על הרמב"ם כי משה עד משה לא קם כמשה בן יאמר על רבינו יוסף זה כי מיוסף עד יוסף לא היה איש במצרים אשר יאמר עליו כמוהו אחרי הודיע אלהים אותך את כל זאת אין נבון וחכם כמוך ואף כי לא עמד צבית הרמב"ם כי אם כשנה כי מורה זה לתלמיד כזה לא ימים ידברו ולא רוב שנים יודיעו חכמה ולכבירי חיל כאלה יום לשנה תחשב ויוסף היה כבן שלשים שנה בעמדו לפני רבינו משה ורבינו משה היה כבן חמשים שנה ועל כן כאשר יצא יוסף ממצרים ויעתק את אהלו לעיר חלב (אלעפא) אשר בארץ סוריא וישלחו ספרים ואגרות איש לאחיו קרא יוסף לרבינו משה אזי ורבינו משה קראו בני בני יוסף. בימים האלה כאשר יצא עם הרמב"ם בכל הארץ קנאו למשה במחנה חכמי וגדולי צגדת אשר אמרו בלגס כי אין כמוהם בכל הארץ והם ר' שמואל הלוי ראש הישיבה הראשונה ועוד איש אחד גדול בתורה ר' זכריה שמו ור' דניאל ראש הישיבה השלישית ור' אברהם, ראש הישיבה התשיעית ויחלו לנסות אותו בחדות בהלכות ועוד נשארה לנו שאלה אחת לר' אברהם אשר שאל מהרמב"ם אם מותר ללכת בספינות בשבת על גהרות הגדולים פרת וחדקל והרמב"ם השיב לו כחכמתו הגדולה ור' שמואל ראש הישיבה תפש עליו אך הרמב"ם הראה לו כי טעה בכתוב בספר יכונה אגרות הרמב"ם וירא ר' שמואל זה וחזיריו כי לא יכלו לו בשאלות בהלכות ויגעו בכך יריכו ר"ל כי אמרו למנוא עליו תואנות בדעותיו צעניני עולם הבא ונתחית המתים אשר לא כמחשבותיו מחשבותיהם ולא דרכו דרכיהם ויכתוב ר' שמואל הלוי ספר צענין תחית המתים כתשובה לשאלה לארץ תימן ועם דבר דברים אשר לא כן על משה רבינו הרמב"ם ויכאז לב ר' יוסף מאוד על זה ויקנא למשה רבו ואזיו והנה הדברים האלו כתובים בספר הזכרונות (ר"ל בזכרונות א' ג') אשר העליתיים על ספר דברי הימים למשה רבינו זה למען יהיו זכרון לבני ישראל תמיד ויתר דברי יוסף וקורות ימי חייו הלא הם כתובים על ספר בלשון זרפת אשר כתבו החכם הגדול ר' שלמה מונק (זכרונות סימן ג) ולא כתבתי הדברים האלה המעטים מעניני רבינו יוסף תלמיד הרמב"ם הנה אך יען כי המה היו הנסבה לחולדות הספר ברכת אברהם זה כאשר עוד עינינו לנוכח יביטו ועם כל זאת אמרתי כי טוב להביא הנה שני עדים כשרים מהחכם הגדול ר' יהודה חריזי אשר זכה לראות צעניניו את ר' יוסף תלמיד הרמב"ם זה המדברים בשבח.

א. ומלבד נועם מדות קהליה וחמודות אנליה בא אליה זה שלשים שנה מושיע ורב מארץ מערב הוא החכם רבי יוסף המערבי חכמתו כקוהלת ושכלו כגחלת ולשונו אש אוכלת (ר' יהודה חריזי בס' תחכמוני).

ב. כך הוביש אלהים ים דמעות ונך אמר ללולתם חרבי בלבך בית זבול בנה לשבתו לשון קדש ויאהל עם ערבי וסיית גביר ורב במערב ובמזרח משחק אל לבניא ואמנס כי ארם טובה במקדש ואתה בו כמו נר מערבי (השיר הזה מצא אותו החכם הגדול ר"ש מונק בספר תחכמוני כ"י).

זכרונות סימן א'

נעתיק ממאמר החיה המתים להרמב"ם.

ובאשר היה בשנת אלף וחמש מאות לשטרות (ד' אלפים תתק"מט ליצירה) הגיעה אלינו אגרת מארצות תימן ישאלו בה על דברים ואמרו שיש אנשים אגלס שפסוקו שהגוף יכלה ויפסד
 ** ולא

ללא תשוב הנפש לגוף אחר הפרדה ושהגמול והעונש לנפש לבד וכול' וכאשר היתה בזאת השנה שנת את"ק לבטרות (ד' אלפים תת"קנא ליצירה) הגיעו אלינו בתצוים ממקצת חזריו מצבל זכרו ששאל מאנשי תימן שאלה על הענינים ההם בעצמם לזה ראש ישיבה רבינו שמואל הלוי הנסמך צעיר בנדד בזמנינו זה ושהוא חיבר להם מאמר בתחית המתים וְשָׁם דְּבָרַיְגוּ בזה ענין קצתם טעות ושגגה וקצתם שאפשר להתנצל עליהם ונצל אותנו ועזר מעט בקולמסו ואחר אלו המכתבים נשלח אלינו זה המאמר אשר חזרו זה הגאון ובלשונו (הוא המאמר אשר שלח לו ר' יוסף תלמידו הנזכר באגרתו הגדולה המסומנת ב'אות ז') וראינו כל הדרשית וההגדות אשר קצתם וידוע אצל כל אדם שאין המזוקש מן החכמים ספור הדרשות והמעשים ההם הנפלאים בלשונם כמו שידרשם הנשים צבית האבל קצתן לקצתן אבל המזוקש מהם לבאר עניניהם. עד שיאות למושכל או יקראו הליו עכ"ל.

זכרונות סימן ב'.

אגרת שלוחה מן רבינו משה ז"ל לר' יוסף בר יהודה תלמידו ז"ל אשר שאל אותו על עניניו והודיע לו וזכר לו קנאת בני אדם לו וזולתם ובנוסח שני כהוב כזה אגרת לרבי משה ז"ל השיב בה לתלמידו החכם הגדול ר' יוסף עקנין יספר לו בה עניניו עם האנשים ומקנאתם על חבירו יתברר מזה מעלוהיו ומדותיו החמודות.

דע כי אני מותר מאוד בחלקי אך יצני לא יכול לסבול ואמר עוד אנכי הרגלתי השנים והמקרים מצורף לזה אשר ישפטום העיונים האמיתים (ר"ל החכמה העיונית תכריח את האדם להיות מן העולבים) ידע כי אני לא חזרתי הספר הזה (יד החזקה) להתגדל בעבורו בין היהודים או שיאל לי קול בין עמי הארץ (כי זה יהיה נגד התכלית אשר בעבורו חזרתי הוספה בכ"י שני) ואמנם חזרתי בראשונה י"י הוא היודע בעבורי להנפש מן החפוש והדרישה כאשר אצרך לזה ולזמן הזקנה ולשם השם יתעלה כי אני קנא קנאתי לאלהי ישראל כאשר ראיתי האומה הזאת אשר אין להם ספר שיהיה ברור ודברים נודקים ומדוקקים (ר"ל שלא יהיה בו מחלוקת) ועשיתי את אשר עשיתי ליי לבדו זה הוא כלל אחד.

וכלל שני אני ידעתי ונתברר לי כאשר חזרתי הספר הזה כי יפול בלא ספק צדי רעי מקנאים (ולפי כ"א בערבי רעים ומקנאים) ויגנו יופיו ויראו כי אך למותר הוא או כי הוא חסר ומשלימות) והכסיל העכור (גבי בערבי) אשר לא ידע שיעור מלאכתו (ר"ל היגיעה הגדולה אשר היה לו) ויחשבהו מעט התועלת ולמתחיל המהביל והמשבש יקשה עליו 'מקומות כי לא ידע להם שורש או יקצר שכלו לדקדק את אשר דקדקתי והמתחילים להתחכם ושיגו על שרשי האמונות אשר נמצאו בו והם יהיו הרוב. אך יפול גם בלא ספק לשרידים אשר י"י קורא אנשי הישר והמעלה וטובי שכל וידעו שיעור טרתי ואתה הראשון להם ולו לא יהיו לי בדורי אחר זולתך דיי אך כבר באו אגרות חכמי צרפת וזולתם בשמות ז"ל ותמחו על אשר נעשה ויבקשו ממני השלמתו וכבר נתפשט לקצוי הארץ וסופר לנו מכל מי שלא בא לידו כי יבקש לקבלו וזהו אמנם צמני זה אבל בזמנים הבאים כאשר תתבטל הקנאה ובקשת השררה יגהו כל בני ישראל אחריו

אחריו נצדו וירחיקו זולתו בלא ספק אם לא האיש אשר יבקש דבר יערח צו בל ימיו אף פי
 לא יבא לשום תכלית וזה כלל האחרון יחייב שלא יחרה לי צמה שלא אכזיב אליו.
 פרל שלישי. אין זה הספר דומה אל התורה ומזותיה אשר המה המנהיגים את האדם לאמת
 וכן לא ידמה לדברי הנביאים ועם כל זאת הלכו אחריהם קצת וקצת הזניחום ומי
 שסכל מעלת החבור הזה לא גדלה סכלותו ומסכלות כל מי שסכל הדברים האלהיים.

ואם ישים אדם מחשבתו שיתקצף ויגער בכל מי שסכל אמיתת מה שנאמר באמיתיות והוא יהיה
 כל ימיו מכאזיב וכעם ענינו גם זלילה. לא שכב לבו בלא ספק.

כלל רביעי. הוא שאספר לכבודך קצת מדותי ואף כי ראית כלם דע כי יש עמי זעיר אנשים
 אין להם פרסום כלל במדינה ולא מעלה ולא ממשלה ישיגם הגאווה והקנאה והם
 לא יראו החבור הגדול הזה ולא עיינו צו כלל בזכדי שלא יאמר עליהם שהמה קבלו חועלת מדברים
 פלוניים אשר לא ידעו מלפניהם והמה עם הזמן כאשר ימשש העור באפילה ואיך אם כן ירע
 בעיני הבן ההתנגדות מאלה הקמים לנגדו אשר גדלו מנעוריהם לחשוב כי אין צדור כמוהם
 יעזריהו עוד הזקנה והמעלה והמשפחה והסרון המזינים באלה האקלימים והמה זריכים אל אנשים
 שיכניסו בלצם לחשוב כי כל אנשים זריכים לשמוע דברים הנאים מהישיבה זכדי שיעשו
 להם שם (ר"ל כי המה מכניסים בלב האנשים כי אי אפשר לאדם שיגיע למעלה אם לא ילמוד
 או ישמע דבריו משיבת זבל) ואלה ההבלים אשר נעשה להם כטבע ואיך יעלה לב הבן שיתדבקו
 באמת עד אשר יודע ההפך יכיר כבודו וכבודו בית אביו ונתאמת לי כי יותר אשר נתפרסם
 שמי שמה יותר יכריחהו (ר"ל ר' שמואל ראש הישיבה) הענינים וכל ההולכים אחריו וכל הרואה
 שיהיה לו מעלה שיחסרו (ינקיזו) (ר"ל שיאמרו עליו שהוא מלא חסרונות) ויאמרו שהם שלמים
 מאוד זכדי שיזערכו לעיניו צו אצל יסתרוהו ואם ירצה אחד מהם שיחבר יחבר טוב ממנו במהירות
 ואם יכריחהו הענין לדבר ולטעון על אמונתו ומעשי עושה זאת אצל כל זה בני לא יזיקני
 ואפילו ראיתי בעיני ועשה בפני אך אדבר עמו דברים טובים או אשתוק או אשיב לפי הענין,
 כי זה אשר סכל באמיתיות יותר רע מזה (ר"ל כי האיש אשר אינו הולך על דעות הרמז"ס אשר
 המה אמיתיות הרע לעצמו יותר מאשר חשב להרע להרמז"ס במחלקותו כנ"ל) ואני לא אבקש
 בזפשי הנאות כי כבוד נפשי ומדותי המה להטות מדרכי הכסילים אצל לא לנחם בלשון והאי
 צורבא מרבנן קודשא בריך הוא תבע יקריה אך להבין יש התנכלות כי אנכי הורו ומורו ולא יכול
 לסבול אצל לבי יבאז לכאיבך ועצבונך וטוב שתלמד ותחכם בעזר האל להראויים להבין ותגלה
 לבני אדם הטוב והמועיל להם, זק יהיה אהוב אלי יותר ממה שתנחם האנשים אלו אינם
 זה מר זכריה איש עכור מאוד ולמד לעצמו ויגע מאוד במשא ומתן ופירושים ויחשוב כי הוא
 אחד צדור והגיע לנשיאות ואיך אחוש לזקן ועני וכסיל באמת בכל דבר והרי הוא כקטן בן יומו
 אצלי וכסילותו התנכלותו ואלו הנמגומים אשר ינגממו המה כולם בפירות המשנה ואנכי אתקנס
 יודע צורח הכל כי רובי הטעות באו לי אשר נמשכתי אחרי הגאונים כמו רבינו נסים במגלת
 סתרים ורב חפץ ז"ל בספר המצות וזולתם אשר אחום על כבודם לזכרם ואפי' הייתי אני המחדש
 אינני חושב כי באתי עד התכלית ולא יעלה על לבי כי לא שגיתי כלל אך אדרבה כל שנתבאר
 לי חלופו אני חוזר תמיד בכל דבר בהכנעתי וטבעי וכבר בא אלי כתבו בהכנעה גדולה והתנכלות
 וידעתי כי נקשתי להשיג ממני תשובה ויתפאר בה לאשר לא ידע מה כתב אלי וכונת כתבו
 היה להגדיל את הראש ישיבה כי הוא אחד צדור וירצו בצדוד שיכתבו לו וכל מי ששמע דבריו
 וראה אותו ידע כי אי אפשר לנחם אותו. והאריך בדבריו ואמר כי כל גדולי המערב יכבדו

מאוד את הישיבה ויבקש ממני יותר מזה וכן בא אלי כתב שני מראש הישיבה (ר"ל ר' שמואל הלוי) יספר לי בכלל מעלת וגדולת מר זכריה הנזכר ושכלו כביר וארבעה סדרי תלמוד ערוכין על פיו וכתב לזה התכלית גם כן ונעשו גומלים זה' את זה ואני יודע תכלית המסכנים האלו התשובה (ממני). וראוי לאדם שיתנהג בכתבו בדרכי המוסר ולא ראוי לאדם שינהג את בני דורו בדבורו וכל שכן בכתב שיתפארו בו ולא ידעו האנשים מה כתבו הם ועל כן אמרתי את תשובתי אליהם לתכלית הזו ואמנם הסבה המכרחת שיכתוב אלי תחלה הוא מפני שאיש כמוני ידוק כל מעשיו הקטנים וכל דבוריו. ואת אשר התלוננו עלי איך כתבתי לאיש אשר לא ידעתי ענינו והוא עושה מלאכה ואומן (ר"ל שכתב אגרת ארוכה לאיש אחד מר יוסף בן גייביר מאנשי בגדד והיא הנדפסת בחמדה גנוזה ד' ג' ע"ב והוא לא היה ת"ח כי לא ידע לשון קדש וע"ז התרעמו אנשי בגדד על הרמז"ס ז"ל שנתן כבוד לאיש לא ראוי לכבוד לפי דעתם) וזכרו כי כל ת"ח מרחיק עצמו מראש גלות זה.

וידוע יהיה לך כי אני כתבתי לו בעדות תלמידי אשר ידעתי כי הוא ירא שמים וחכם ונאמן וכן העיד עליו איש זקן מאנשי מקומו והוא אבא אל רצא בן עיבון כי אני שאלתי על יראתו ודרכיו ויהללו מאוד ואחרי כן כתבתי אליו ואמנם הכתב אשר כתבתי לו לא כונתי בו אל התכלית הזו וכונתי להסיר המחלוקת ולהיות לו אב חין מעלתו ולא מעלתך מעלתו מכל אשר יעשתי את הבן כי אתה ידעת את הכנעתי לכל אחד ואיך אני משובע עשמי לכל קטן מי שיהיה אמנם יאחתי ממדותי בזה הכתב למען אתן לך עצות ואת אשר אבקש מכבודך הבן היקר והחביב למען השם ולמעני שלא תשים האיש הזה בעל מחלוקתך אם חכמה אין כאן זקנה יש כאן ולא טוב שתהיה נער חולק על איש זקן ויושב בישיבה ואלהים ישמרך מלהקטין מעלת איש אשר הוא גדול בעיני הבריות אבל איענך שתכבד את מי שהוא קטן בעיני הבריות אך מה שחרף לך כי שלח לשונך עליך בכתב בישראל אל ירע זה בעיניך כי מי הוא זה אשר יכזהו ולא יצטק וכי לא ידעת כי עשית לו נזק רב וחסרת פרנסתו והחלשת חזיו ולולא אתה היה ראש גלות לפניו כאפירוח בצפורניו החדים והיה מפרסם ענין הגט והיה טורף אותו ואיך תבקש ממני שהזקתו שיאבהך ויכבדך ואין טענה לך עליהם כמה שאמרת איה יראתם כי הוא והדומים לו ממני שקדמוהו אין יראת שמים אלסם אך להמנע מעבירות הגדולות כמו שיחשבו ההמון אך חיוב מדות הטובות לא יאמינו כי זה הוא מחובת האדם ולא ידקדקו בדבריהם כאשר ידקדקו אנשי הזדק השלמים ורוב אנשי הדת מאלו אנשי השררה כשיתחבר ענינים ויגע בשררותם אז תאבד הענוה ואין אחד מבקש שיהיה כחגיגה בן דוסא ופנחס בן יאיר עליהם השלום ואין כל מי אשר לא הגיע למדרגה הזאת יאמר עליו כי איננו ירא שמים ובכלל אני מבקש ממך תלמידי שתתנהג במתון ותהיה מן הנעלבים ואינם עולבים.

ואשר בקשת ממני לכתוב אל הראש גלות כבר כתבתי והגיענו כתבו וקראתיו במשכני ואנכי עשיתי עומד והיו במשכני כל אנשי מצרים מקטן ועד גדול אשר היה לו מעלה והיה זה בספחת וכולם עמדו לעמדי והיה היום יום נכבד וקורא האגרת היה ר' שמואל המלמד וכל זקני הקהלה עומדים על ימינו ועל שמאלו ומה תבקש ממני יותר ואני כתבתי לראש הישיבה כי לו ידעתי כי שם מחלוקת לא הייתי מכניס עשמי בזה אך כבר עשיתי אשר עשיתי וכבר נשמע קרן ציבנה וביארתי לו והודעתיו כי לא יתכן לו לחזור וכן הנכבד תודיע לראש הישיבה את אשר עשיתי

עשיתי ותודיע לראש הישיבה כי אני לא אכתוב לו עד אשר יגיעני כתב הזן בגלוי הענינים אשר אומר לו אחרי הצקור ומשפט על הדבר ואמנם בדבר הצבור תמתי על הזן איך שלח לי צכרי שיתברר לי ממנו (ר"ל מהצבור) מעוט ידיעתו איך תחשוב כי אחשבנו לגדול ממני שיודע דבר לתכליתו אבל הוא ככל דרשן ומהביל כמהביל זולתו אלהים יודע כי תמתי איך יכול לדבר אלו ההבליים וצפרט שהמה דברי התול ולו הסתפק המסכן הזה לדבר במאה צרכות וצצרכת מי שראה קברי ישראל היה טוב לו אך מה לו לדבר מענין הנפש ודעות פלסופים אבל הוא שזה לגדולים ממנו אשר הבילו יותר מאלו ההבליים ובלא ספק כי העתיק דברי זולתו וכבר בא אלי מכתב מתמין באלו הענינים והשבתי להם אמנם לאלו נתחלף להם העולם הבא צימות המשיח ואף כי בארנו צפרק חלק מה שביארנו ובארנו באלה המקומות ומנינו שם במספר שאין להם חלק לעולם הבא ומכללם הכופר בתחית המתים ואיך יחשוב אחד משלימי השכל כי זה היסוד לא יאמינו כל המאמין בדת ישראל עם פרסומו וברורו ואני תמה על השואלים ועל המשיב וכן אני תמה עליך אשר אמרת כי אין רחוי לפרש המקראות אשר באו צענין תחית המתים ומי הוא אשר באר אותם ומי הוא אשר דבר צענינים האלה ויכלל אומר לך כי אחר קונטרס צענין זה יגיע לך במהרה מכתב ידי וכבר הגיע לידך מספר המורה שזה קונטרסים אשר קבלתיים מאיש אחר והמה תשלוש החלק הראשון ומפני שהיה לי ספק אם בא לידך גם ההקדמה אני שולח לך עתה ולא נתתי להעתיקה אך להדיין החסיד אצו אל מחאסן וגם אתה תזכר זה ולא תפרסמה למען לא יזיקוני הגוים ורשעי ישראל אשר הם רבים ואמנם מה שזכרת מהליכתך לבגדד כבר נתתי לך רשיון על זה שתפתח מדרש ותלמד ותורה לאחרים עם שמירת הצבור (יד החזקה) אך יראתי כי תמשוך עליך רעות עמהם תמיד ולא תבא לתכלית כי אם לרעות וכן אחרי אשר תעמים עליך חובה ללמד תמעט במסחר ואני לא איעצך שתקח מהם דבש די טוב צעניי דרהם אחד שתרויה מאריגה או מחייטות או נגרות משתרויה מרשות ראש הגולה, ואם יהיה לך עסק עמהם תשפל ואם תקח מהם דבר תתבזה ועמתי שתעסוק במשא ומתן ותלמוד חכמת הרפואה ותעסוק בתלמוד תורה על דרך האמת ולא תלמוד אלא הלכות הרב ז"ל (אלפס) צהעריכו אל הצבור (יד חזקה) וכאשר תמצא חלוף ציניהם תדע כי העיון בתלמוד יורך הדבר ויתגלו לכם המקומות הסתומים אך לא תאבד הזמן בפירושי ובמפרשי מקומות הסתומים בתלמוד כי אלו הדברים אשר נרויה מהם יהיה אצוד הזמן ומעט התועלת אך מה שתסכים לעשות תודיעני והסם יתברך יוליכך צדך היותר טוב ואודיעך כי נתפרסם שמי מאוד צרפואה צין הגדולים כמו השופט הגדול והמנהיגים ובחצר אל פאלז (הוא היה משנה השלטון סאלאדין לפי החפס הגדול ר"ש מונק) וזולתם משרי המדינה ואין לי מהם ריחה מאומה והזמן העם לא ימצאו דרך לבא אלי כי אני רם ונשא עליהם ועל כן כל ימי יחלפו בצקור חולים צקיירא (העיר) וכאשר אשוב למצרים אני חלוש וזמן הנשאר לי מן היום ומן הלילות לא אוכל לקרות בצפרי הרפואות כפי הצריך כי אתה ידעת אורך המלאכה הזאת וקושיה אבל כל מי שיש בלבו יראת השם ואוהב אמת ולא ירצה לאמר דבר אם לא יביא ראיה ואנה נאמרו הדברים וההקשים עליהם וזאת היא הסבה אשר לא אוכל למצוא שעה לעיין בדבר מדברי תורה ולא אקרא כי אם ציום השבת בלבד אבל שאר החכמות לא אוכל למצוא שעה כלל לעיין בהם והגיע לי היום רב מאוד וזה השער ובאלו הימים באו אלי כל ספרי אצן רשד אשר חזרם על ספרי אריסטו מלבד החוש והמוחש וראיתי כי הוא הלך צדך הישר והטוב בכל אשר יישר אך לא מצאתי שעה פנויה לעיין בכל ספריו ואל תמנע ממני מכתביך כי המה לבדם תנחומתי וכאשר יבא אצן אל משאט

מהודו. תחשוב עמו החשובות כאשר זכרתי לך כל אוהביו שואלים בשלוםך ובשלום כולכם והזקן אבן אל מעאלי ואחיו ובנינו אבן אל רצא וכל בני ציתי החורים והעבדים יודע אלהים כי כולם שמחים לשמוע בשורות טובות ממך ומתפללים על הכלחתך והצלחותינו ותגיע שלומי הרב להזקן הפעלה הדין העניו הישר והנאמן כג"ק רבי יאשיה התלמיד הותיק תפארת כהנים ועזם ש"י וכן תתן שלומים רבים לבני וירבה אלהים שמחתו זו ויראה זרע ויארץ ימים ואף כי אסרו חכמינו ואמרו אין שואלים בשלום אשה כלל אמנם להתפלל בשלומה מותר אתה שלום וביתך שלום וכעת חיה ולשרה בן ושלומכם ירבה ויגדל כחפציכם וכחפץ הכותב משה בן מימון ז"ל ר"ח מרחשון אתק"ג לשטרות (והוא ה' אלפים תקנ"ב ליצירה לחשבון בזה"ר). האגרת הזאת אפס קנתה כדפסה כבר באגרות הרמב"ם בלא תואר ובלא דבר וכן נדפס חלק האחרון מהאגרות המתחיל וכבר בא אלי אגרת מתימן בלשון ערבי ותרגום צרפתי וכאשר באו לידי שתי העתקות ממכתב הערבי הזה תרגמתיו מחדש בלשון עברי וידעתי כי טעיתי באיזה מקומות מחוסר ידיעתי בלשון ערבי גם יש באגרת זו ענינים סתומים לנו מפני שלא בא לידינו האגרת אשר כתב לו תלמידו אשר האגרת הזאת היא תשובה להפרטים אשר באו שמה עם כל זאת המעט אשר הצלנו תהיה לנו לפליטה גדולה.

הערה. במכתב הזה היה כתוב בלשון ערבי כזה ולא הקטע עני כחאבהא אשר תרגום המלות ממנה הוא, והיא לא תמנע ממני אגרותיה אלי והחכם הגדול מהר"ש מונק אשר הדפיס אחרית האגרת הזאת בלשון ערבי עם תרגום צרפתי חשב שיש חסרון באגרת הזאת שמדבר הרמב"ם מאשה אחת אשר לא יודע ענינה עם הרמב"ם וכן תרגם בלשון צרפת אך כאשר מנא החכם ר"ש"מ העתקה שנית מאגרת הרמב"ם זאת בלשון ערבית וגם שם כתוב בדברים החלה אז נמגלה לו כי כנוי הנקבה במלת **כחאבהא** בערבי מוסב על מלת הצרה אשר נמנא בלשון ערבי במכתב הזה למעלה והוא לשון נקבה בדרך כבוד לנכח אדם זכר נכבד וכאשר גלה החכם הכל את אזני בדבר הזה אז נתגלה לי שכל לשון נקבה אשר נמנא במכתב הזכרונות בסיומן ג' גם זה בא מטעות המתרגם שלא ידע להבדיל בין זכר לנקבה בין ערבי לעברי.

זכרונות סימן ג.

זאת האגרת שלח רבינו משה בן מיימון ז"ל לר' יוסף ב"ר יהודה תלמידו החשוב וצל. (האגרת הזאת העתקי מספר בלשון צרפת שכתב החכם הגדול מ' שלמה מונק).

Notice sur Joseph ben jehouda Paris 1842.

שיתיי י"י לכנדי תמיד כי עטינו כל אטוט.

בנינו העוז ותלמידו היקר כבוד גדולת קדושת רב יוסף ראש הסדר ש"ן ב"ר יהודה כ"ע אמנם אהבתה לאזיה היא אמתית (הרמב"ם כתב אגרתו הזאת בלשון ערבי ובלשון ערבי הוא המנהג לכתוב לאדם נכבד בלשון נקבה והמתרגם אשר היה הדיוט תרגם הדברים כמשמעם אבל הכונה האמתית מהרמב"ם היתה כי אין ספק שר' יוסף אהב לאוד את הרמב"ם אשר הוא אביו כי הרמב"ם קרא תמיד את ר' יוסף תלמידו בנו וכן קרא ר' יוסף את הרמב"ם אביו וכן צריך להבין כל הנאמר למטה בלשון נקבה הכונה היא על כבוד ר' יוסף תלמידו) ושדומה שיש

זה ספק נתפש עליה מאוד (ר"ל כל מי שיחשוב שההצת ר' יוסף להרמז"ס אינה אמיתית אהפוש עליו מאוד) ואמנם אכן גבאר הפציר בנו בכמה כתבים עם הסוחרים וראיתי אדם יראה ממנו השתדלות וסיעתיו על מה שבקש מהיות כתיבתינו זידנו (ר' יוסף תלמידו וכן הרבה מגדולי בנדד חרה להם כי הרמז"ס השיב אגרת גדולה למר יוסף בן גבחר אשר נדפסה בחמדה גנוזה דף ג' ע"ב וזה ר' יוסף לא היה ת"ח) ודע שאני אכוון לעשות כל מה שיש בו ענותנות ואע"פ שיזיק לנו אלל ההמון מאוד וכל מי שרוצה להראות שלמותו בחסרוני ואפילו הוא מקטני התלמידים מחלנו לו בזה אמרו המישרים לדרך ההצלחה (ר"ל חכמי התלמוד) ואוהב לפרוק ושונא לטעון שונא קודם כדי לכוף את יוצרו וכל מי שרצה להטישר הטישר וכבר הודעתיה (ר"ל לתלמידו כנזכר למעלה) פנים בפנים אם היא זוכרת שהאדם אם יסכים בזמננו זה לעשות או לומר כפי גמול כל אדם בכמות מעשיו כמו שנאמר ועם עקש תפתל יקבע בנפשו זה קנין נקבע בכל מיני הדעות לפי שרוב מי שראה הוא עקש אם כן הוא ראוי לאדם שרוצה להיות אדם שהוא יסתכל בהשלמת מדותיו וקנין שכלותיו ולא יעסוק דעתו בשטויות וזה אשר אירע לילד (בערבי היה כתוב ולד ותרגומו ילד או בן וכונת הרמז"ס היה על תלמידו זה שקורא אותו בן תמיד והמתרגם שהיה הדיוט כתב ילד תחת בן) מכאב לב וחוזק הכעס בשביל הטעאת מי שמטעה או בסבת חולק בשקר השנים מחיבים לך זה (ר"ל שהיה אז עדיין צעיר לימים ורמיחת הבחורות גורמים לו כעס) וככה הייתי בשחרותך וביותר משחרותך ביותר חזק ממה שאתה בו והייתי כמו אשר שמעת אמלא רצוני בלשוני וקולמסי מגדולים וחכמים כשמבקשים לחלוק עלי וכבר שמעת בלי ספק מה שהיה ביני ובין ר' יהודה הכהן בן מה פרחון ז"ל בשתי שאלות מן הטרפות וכן ביני ובין דיין סג"ל וביני ובין אבו יוסף בן מר' יוסף ב"ע בענין שנויה והרבה כמו אלה ושמתני בזה אוהבי ולצעל דינו בלשוני וקולמוסי בלשוני למי שהיה לפני ובקולמוסי למי שהיה בחוק ושלומכם יסגה ויפרה אמן ואמן.

ה.

הקנאה היא השוחד הגדול אשר יעור עיני חכמים ויסלף דברי נדיקים על כן כאשר יאז שם הרמז"ס בכל הארץ וספרו יד חזקה עד לבבל הגיע קנאו חכמי וראשי ישיבות בכל קנאה גדולה למשה במחנה ויבקשו תואכות על חכמתו ודעותיו אך כל הימים אשר היה חי איש לא עמד בפניו והיה כאשר ירים משה את ידו וגבר וכל מורשי מתנגדיו נתקו כהנתק פתיל הנעורת בהריחו אש. והיה אחרי מות משה עמד י"י ור' דניאל ראש הישיבה השלישית הלך באחרית ימי חייו מבבל לדמשק לגור שם אז אמרה הקנאה אל לבו עת לעשות ליי"ה הפרו תורת משה אמנם אם הקנאה חשבה לרעה אלהים חשבה לטובה לחיותינו כיום הזה בברכת אברהם ואלה דברי רבינו אברהם בן הרמז"ס ז"ל בספרו הקטן מלחמת י"י.

והמעשה שהיה הוה כי תלמיד אחד מתלמידי רבינו שמואל ראש הישיבה שבבבל ז"ל דניאל ה"הבבלי שמו בא מבבל לדמשק וחבר קושיות וספקות על הלכות מחבור הנדיק אבא מארי ז"ל (הוא הספר הזה אשר פי יקבנו ברכת אברהם) ומספר המצות (הוא החלק השני ממספר הזה והוא בלשון ערבי ועודנו בכתובים) ושלה אותם אלי וכתבתי לו פרוקים ממנה שנים ואחר אשר שלחתיים לו בשנים אחרות בא אלי כתב ושליח מתלמיד ככבד חכם גדול היה תלמיד הנדיק

„הנדיק אבא מארי ז"ל שמו ר' יוסף ז"ר יהודה ז"ר שמעון ז"ל בצוזה היתה ישיבתו אחר פרידתו מרבו הנדיק אבא מארי ז"ל והוא שחבר אבא מארי ז"ל בעצורו ספר מורה הנבוכים על שמו ורבי נכבד היה בכל ארץ ישראל בחכמת התורה ובשאר החכמות בא אלי השליח מזדו ועמו כתובים כתוב בהם שדניאל הנזכר חזר פירוש לספר קהלת וכבר מדבריו שהרים לשונו בנדיק אבא מארי ז"ל וגם בגאונים הראשונים ז"ל אבל בדבריו הוא כמורה חזי לשונו לתומו לא זכר אדם בשמו ובקשו ממני הרב ר' יוסף הנזכר ואחרים עמו שאגדה אותו בשם ואחריו „לכבוד הנדיק אבא מארי ז"ל משכתי ידי ממנו והשכתי להם כי אני כבעל דינו וכו' וכשהגיע „כתב תשובתי לירם שלחו לראש הגולה חדונינו דוד יצ"ו (הוא הראש גולה אשר ראה אותו ר' פתחיה) נדה אותו וכשאר בנדויו עד שחזר בתשובה והדר מההוא דעתא ונשתטח לפנים והתירו לו ואחר כך חלה וסגר יומו בדמשק עכ"ל רבינו אברהם בספר מלחמות י"י והנה יאמר על הספר הזה כאשר נאמר ואתה דניאל סתום הדברים וחתם הספר עד עת קץ ישוטטו רבים ותרצה הדעת, כי הספר הזה היה תמוס זה שש מאות וחמשים שנה ולא ראיתיו נזכר כי אם בספר יוחסין אשר כתב רבינו אברהם בן הרמב"ם כי עשה ספר תשובות ובספר מעששה רוקח על הרמב"ם אשר נדפס בזווינזיאה בשנת תק"ב דף השלישי מלמטה הביא שם תשובה ל"א אשר נדפס ג' 45 המתחלת תקנו הספרים שלכם אות באות ממש כפי שנדפס. ומאז עד היום הזה לא ידעתי אם עין איש שזפתו ובחסד אלהים עלינו השאיר לנו ברכה לכל ידח ממנו

נדה ספר אחד כתב יד באוגר הספרים הגדול אשר באוקספורד וסימנו שם Poc. 238. ואני כאשר הייתי באוקספורד בשנת תרי"ג לקחה אזני שמן מנהו מפי החכם מ' משה שטיינ-שניידר כי נמצא ספר הקדוש הזה באוגר הספרים שם ואני היו פני מועדות אז ללכת לעיר פרים ולא יכולתי לשים עיני עליו אך בבואי שנית לאוקספורד בחורף שנת תרי"ח לפ"ק בקשתי את שאהבה נפשי ומנחתיו ואחותיו ולא ארפנו עד שהעמקתיו ועתה הוא יוצא לאור כלול בהדרו נדפוס בשנת אחרית לעוב. ועתה ברוך אברהם לאל עליון הוא רבינו אברהם בן רבינו משה ז"ל אשר השאיר לנו אחריו ברכה הספר הזה אשר אחרי בלותינו היה לנו עדנה לחיותינו ביום הזה, וברוך אברהם והוא כהן לאל עליון אברהם הוא אברהם אלזירט כהן היושב בעיר פרים ושפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיו מדי שבת בשבתו, הוא אברהם ראש לחברת גומלי חסד ועושי נדקה בכל עת בעיר הזאת הוא אברהם אשר נאמר לו לך לך מארנך אל אל הארץ אשר ארנך, היא הארץ אשר עיני י"י בה חמיד ואזכרך שם ואגדלה שמך והיה ברכה הוא אמר לספר הזה יהי אור ויהי אור. וברוך מבנים אשר הוא החכם ודורש טוב לעמו לחברת גומלי חסד בלונדון והוא מילידי ארצנו פולין ושמו כמ' בנימין אשר וכן פרת יוסף הוא הבחור טובו בן הגביר כמ' יוסף גינגנבורג הוא אורי וישעיה להוציא הספר הזה לאור הדפוס גם כן ברוך יהיה וברכתם גם אותי

איש בער גאלדברג מגלות פולין,
 יושב בשנת תחמוני בעיר פאריס.

כותב בחודש אלול באחרית השנה לפ"ק.